

Budapestre vonatkozó ujságcikke

Osztalvozas

712.21

Szerző: Gárdonyi Albert

Cím: Kié hát tulajdonképen a Vérmező

Forrás: Az Ujság

Hely

Vérmező

Idő

"1926"

Személy

Bm

1926. 4. 15.

(Hely)

(Idő)

(Köt. v. füz.)

(Old

FŐVÁROS

Kié hát tulajdonképen a Vérmező?

A régi okmányokban (1721 február 18, 1790 január 26, 1810 október 31) olvasható elnevezések (Commandanten-Wiese, Generals-Wiese, Generals- oder Postungs-Commandanten-Wiese) is anusítják, hogy a Vérmező területe a hódoltság megszűntetésén (1686) a budai várparancsnokok birtokába jutott. Amint Buda városának 1720 örül a haditanácshoz intézett beadványából megállapítható, a budai vártól nyugatra elterülő rét, mely a mai Vérmezőnek felel meg, Frankenberg báró várparancsnok vette birtokába, előtte a várparancsnoknak nem volt polgári birtoka Budán (von anno 1686 keiner von allheiesigen Herren Commandanten ein bürgerliches Grundstück innegehabt). Ily módon foglalt le később Pfeffershoven várparancsnok is a Városmajor helyén 58 holdnyi szántóföldet és rétet, amelyet a városi tanács 1713-ban megvásárolt ugyan tőle, a későbbi várparancsnokok azonban *újól visszaperelték* azon a címen, hogy Pfeffershoven bárónak nem volt följötte rendelkezési joga, mert a kamarai adminisztráció a várparancsnokoknak szánta (für das Commando vermeinst gewesen). Az ily módon elfoglalt területeket a várparancsnokok nem tekintették katonai kincstári birtokoknak, hanem a várparancsnokok jövedelmének kiegészítésére szolgáló forrásoknak. Igazolható ez Daun gróf várparancsnoknak 1728 november 13-án a haditanácshoz intézett felterjesztéséből, melyben hangsúlyozza, hogy a lefoglalt rétek visszaadása esetén 5000 frt-nyi fizetését nem tekintheti megfelelő javadalmazásnak (aus denen 5000 fl., nachdem diese Wiesen abgetreten werden müssen, nicht soviel übrig verbleibe, solches als ein Beitrag consideriert werden könnte).

A nevezett területek lefoglalása pedig a körülményekben leli magyarázatát. A hódoltság alól felszabadult területek tulajdonjogát tudniillik a régi földesurak a Neoacquistica Comissio előtt

tartoztak igazolni s az igazolási eljárás sikere esetén pénzen kellett megváltaniok a tulajdonjogot. Buda régi lakossága teljesen elpusztult, az új telepesek nem tarthattak igényt a város területére, afölött teljesen szabadon rendelkezett a Budára helyezett kamarai adminisztráció. Amikor 1703-ban a város felszabadult a kamarai adminisztráció gyámsága alól, *visszakapta ugyan rendelkezési jogát a város területe felett*, el kellett azonban ismernie azon intézkedések érvényességét, melyeket a kamarai adminisztráció a város területét illetőleg addig tett. *Ilyen intézkedés volt a Vérmezőnek a mindenkorl várparancsnok számára történt átengedése*, amely valószínűleg 1693-ban történt meg, *irott nyoma azonban nem maradt*. 1693 augusztus 4-én ugyanis az udvari kamara meghagyta a budai kamarai adminisztrátornak, hogy a hódoltság alól felszabadult területeken a városok, a katonai parancsnokok és helyőrségek számára kellő nagyságu szőlőket, szántóföldeket, réteket, legelőket-és erdőket (vor die Commandanten undt Garnisonen die Nothhurst an Grundstückhen als Weingärten, Äckhern, Wiesen, Waldt und Holz in guetter Ordnung auszusetzen) *jelöljön ki*, aminek meglörtentét a tények igazolják.

A Vérmező területét a várparancsnokok kez-

delben *legelőül* használták, később kaszáltatták, majd bérbe is adták. Az állandó katonaság intézményének meghonosítása után azonban katonai gyakorlótérre volt szükség s e célra a Vérmező területét használták fel. Kiténik ez a városi tanácsnak 1811 május 1-én a helytartótanácshoz intézett felterjesztéséből, mely szerint a Vérmező összes területe 31.707 négyszögöl, amelyből 14.746 négyszögöl szántóföldet *bérbeadtak*, 16.961 négyszögöl pedig katonai gyakorlótérnek *használtak*. Ámbár a bérbeadott terület jövedelme a budai várparancsnokot *illette meg*, akkor már a katonai kincstárt (Militär-Aerarium) tekintették tulajdonosul. Arról volt ugyanis szó, hogy a Vérmező területe *engedtessek át a városnak építési célokra* s ezzel szemben a város hailandó

volt gyakorlótér céljaira a 16.992 négyszögölnyi területű Városmajor-rétet átadni. A tárgyalások nem jártak sikerrel, mert a helytartótanács 1811 december 17-iki leirata szerint az uralkodó a teljes kártalanítás mellett döntött s erre a városnak nem volt elegendő pénze. 1898-ban is voltak tárgyalások ez ügyben, de a hadtestparancsnokság 377 katasztrális hold terjedelmű katonai gyakorlótérért kárpótlásul s ezen meghiusultak a tárgyalások.

Az ügy érdemét tekintve megállapíthatjuk, hogy a Vérmező területét eredetileg a budai várparancsnok a saját céljaira foglalta le s azt mezőgazdaságilag értékesítette. Később a terület egyik része, majd az egész terület katonai gyakorlótérre lett s az 1855. évi telekkönyvezés alkalmával a katonai kincstár a saját nevére telekkönyvezettte. Ennek ellenére a terület mégis a budai várparancsnokság javadalmazásának kiegészítésére szolgált, ami egy évszázadnál hosszabb ideig tartó folytonos gyakorlattal igazolható. *Miután pedig a katonai alkalmazottak fizetése most teljesen az adójövedelemből történik, lehetetlen a terület lefoglalását tovább is méltányosnak tekinteni s visszaadandó lenne a fővárosnak*, amelynek területéből vétetett el olyan időben, amikor a városi tanács képtelen volt a város területét a foglalás ellen megvédelmezni.

Meg kell jegyezni, hogy az előbb jelzett foglalások nem történtek mindig békés uton, mert a budai tanács már 1697. június 20-án panasszal fordult a kamarai adminisztrációhoz, hogy Frankenberg báró felesége, továbbá Berg és Koberg kapitányok fegyveres erővel foglalták el a polgárok rétjeit s eltávolították a régi határkövet (die Wiesen via facti et armata manu hirwegnehmen; ihre Quader abzuschaffen). Ámbár a kamarai adminisztráció 1700. június 16-án kel leiratában kijelentette, hogy ezek a foglalások nem állapítanak meg tulajdonjogot (keinerreinig perpetuirliches jus mittels einer sich zeithero usurpirten Privatpassion formiren kann), mégis elveszték e területek a város számára.

Gárdonyi Albert dr.,
egyetemi magántanár,
a főváros főlevéltárosa.